

Összegezve az elmondottakat: az előbbi problémák helyes megoldásához akkor jutunk, ha *a Tantervben előírt műveleti fogásokat olyan munkadarabokon tanítjuk, amelyek megválasztásánál tekintettel voltunk a tanulók életkori sajátosságaira!*

HUNYA MÁRIA
főiskolai tanársegéd

Uj technika alkalmazása a tanárképzésben

Az audio-vizuális eszközök megjelenése az iskolákban, az oktatásban, a tanítás korszerűsítését jelentik. Ezeknek az eszközöknek a felhasználását sürgetik a tanárképzésben is a hagyományos óralátogatások, hospitálások eddigi hiányosságai.

Jelenlegi tanárképzésünkben — mind egyetemi, mind főiskolai vonalon — a tanítási készség elsajátítása különböző — lélektani, logikai, szakmai — jellegű hospitálásokon, az ezt követő elemzési órákon, majd tanítási gyakorlatokon folyik. A hallgatók tanítási gyakorlatra való jó felkészítésében döntő szerepe van a jól megszervezett hospitálásoknak és az azokat követő termékeny elemzéseknek. E munkaterületen eddigi tapasztalataink a következőkben összegezhetők:

1. Hallgatóink szívesen jelennek meg a gyakorló iskolák falai között. Leendő hivatásukkal, munkaterületükkel való első találkozás helyei ezek az osztálytermek. Több mint két évtizedes tapasztalatom leszűrése: a tanítási gyakorlat elsajátítása mellett a hivatástudat, a tanári munka megkedveltetésének, megszerettetésének a színhelyei is a gyakorló iskolák. Fontosságuk, szerepük, sikeres felhasználásuk tehát elsőrendű feladat a tanárképzésben!

2. Az is közismert, hogy az órák tudatos megfigyelése hallgatóink számára igen nehéz feladat. Irányított, előzetes megfigyelési szempontok adása ellenére is a hospitálások első időszakában az órán folyó tanári munka sokrétű oktató-nevelő feladattól alig tudnak valamit kihámozni. Az első elemző órák főszereplői bizony nem a hallgatók, hanem az elemzést vezető tanárok. Lépésről lépésre kell megtanítani hallgatóinkat az óra oktató-nevelő céljának megfigyelésére, az ismeretátadás legjobb módszereinek felismerésére, a pszichológiában, a gyermeklélektanban, a logikában, a szaktárgyakban, a módszertanban tanultak legeredményesebb alkalmazására. Hosszú, szívós munka eredménye, amikor a már sikeres komplex óraelemzéseket speciálóraelemzések váltják fel, és az óraelemzések főszereplői a hallgatók, a tanár szerepe csaknem kizárólagosan az irányítás, a vezetés lesz.

3. Az eddigi hagyományos hospitálásoknál a hallgatók az osztályteremben rendszerint a tanulók mögött helyezkednek el. Az óra minden mozzanatát jól megfigyelhetik, személyes kapcsolatba kerülnek az órát tartó tanárral, az órán szereplő tanulókkal. Az osztályteremben való tartózkodás valódi, átélt élményt jelent a hallgatóságnak. Közvetlen, élményszerű megfigyelés birtokosai lehetnek az óra eseményeinek. Előnye még: jóformán semmi beruházást nem igényel.

Hátránya viszont ennek a hospitálásnak:

- a) Csak egyidejű, egyszeri felhasználásra alkalmas. Megismétlésre nincs lehetőség.
- b) Óra közben a hallgatók irányítására, az órában ad hoc jelentkező, szinte váratlan, meg nem tervezhető események konkrét koncentrálására nincs lehetőség.

c) Óra közben minden kapcsolat megszűnik a hospitálást vezető tanár és a hallgatók között, ami pedig a sikeres, eredményes megfigyelés alapja lenne, különösen a hospitálás első, éppen kritikus időszakában.

d) A terem végében aránylag kis számú hallgató helyezhető el.

e) Az osztályt, a tanulókat csak egy pőzban, hátulról figyelhetik meg.

f) A hospitáló hallgatók jelenléte zavarólag hat egyes tanulókra.

E fontos hiányosságok felszámolását célozzák világviszonylatban a következő változtatások a hagyományos hospitálással szemben.

1. Üvegfalás megoldás.

Itt az osztálytermet — előadótermet — mely lépcsősen emelkedő padosorokkal berendezett, foncsorozott üvegfal választja el a megfigyelő teremről. Az ilyen, a foncsorozott szemüveghez hasonló üvegfal megfelelő hangerősítő berendezésekkel lehetővé teszi a megfigyelő teremből való tökéletes kilátást, az óra eseményeinek teljes követését. A belátást viszont a foncsorozás meggátolja.

Előnye:

a) A hospitálók jelenléte nem zavarja az órát vezető tanárt és a tanulókat;

b) A hospitálást vezető tanár állandó kapcsolatban lehet hallgatóival. A jelentkező események pillanatában irányíthatja hallgatói figyelmét. Az irányított figyelem tehát megvalósítható.

c) Nagyszámú hallgatóság hospitálására alkalmas.

Hátránya:

a) Az óra meg nem ismételtető.

b) Költséges berendezést igényel.

2. Magnetofon rögzítés.

Az órát magnetofon szalagra rögzítjük. Az óraelemzésnél ez biztosítja:

a) a megismételhetőséget, így az alaposabb megfigyelést;

b) az óra egyes részleteinek kiemelését;

c) azonos tanítási egységek különböző tanári megoldásának összehasonlítására ad lehetőséget.

A hagyományos hospitálásnál jelentkező hátrányok viszont itt is megtalálhatók.

3. Az óra filmes rögzítése.

Előnye:

a) a hang és kép együtt található;

b) kiemelésre, újrajátzásra, magyarázatra, a hallgató figyelmének irányítására bő lehetőség adódik.

Hátránya: a felvétel zavarólag hat az óra menetére és rendkívül költséges. (Egy középiskolai magyar óráról készült film 250 ezer Ft-ba került.)

4. Ipari televízióval való közvetítés.

A legkorszerűbb megoldásnak számító eljárás. A közvetítés rejtett kamerákból történik, melyek az osztály különböző helyzetű megfigyelését teszik lehetővé.

Előnye:

a) ugyanazon órát különböző helyiségekben elhelyezett képernyőkről egyszerre akár 10 hallgatói csoport is elemezheti;

b) az óra menete közben a vezető tanár irányíthat;

c) az óra menete a hallgatók jelenlétével nem zavart;

d) nincs anyagigénye;

e) a bemutató órát elszenvedő osztályok száma egyre csökken.

Hátránya viszont, hogy költséges berendezést igényel, és az óra nem ismételtető meg.

5. A felsorolt lehetőségek mérlegelése — helyi viszonyaink, anyagi forrásaink átgondolása — után merült fel bennem az a gondolat, hogy hagyományos hospitálási eljárásunk aránylag kis befektetéssel világviszonylatban is újszerű kezdeményezéssel tökéletesíthető.

Elgondolásom a következő volt. *Az eredményes hospitálás és az azt követő sikeres óraelemzés egyik alapfeltétele a hospitálást vezető tanár állandó kapcsolata hallgatóival.* Ez könnyűszerrel megvalósítható a mai technika felhasználásával.

Egy kisebb teljesítményű házilag készített hangerősítő berendezést alakítottam át egyszerű megoldással. A hangszóró kivezetéshez fejhallgatók bekapcsolására alkalmas elágazó sánt készítettem, melyről elosztók segítségével akár 20 fejhallgató is bekapcsolható. A berendezés megfelelő ellenállás beiktatással nagyobb létszámú — akár 50-es, 100-as — hallgatói csoportok irányítására is alkalmas.

Az IFÉRT által gyártott rádiópadhoz tartozó kristálymikrofon segítségével irányítom a hospitálás alatt a hallgatók megfigyelését. A jól összehangolt berendezésnél a mikrofonra való közvetlen közeli rábeszélésnél a sutogó hang elegendő a fejhallgatók membránjának működtetéséhez, így a hallgatók irányítása az óra menetét nem zavarja, abból a tanulók semmit sem hallanak. Hospitáláskor a hallgatók csupán az egyik fülükre helyezik a hallgatót, a szabad füllel az órát hallgatják. Tranzisztoros megoldással, a nagyothallók hallgatójával, gégemikrofonnal a berendezés kezelhetősége még javul.

A berendezés alkalmas arra, hogy az óra bármely mozzanatában, az események lefolyásával egyidejűleg irányíthassam hallgatóim figyelmét. Pl.: figyeljék meg a tanár elhelyezkedését számonkérés alatt; a tanár helyzetét tábláirásnál; a tanári kísérlet egyes fázisait; számonkérésnél a tanulók figyelmét; a tanulók bekapcsolását a tanulás folyamatába; a tanári és tanulói együttes munka fontosságát; az új fogalom kialakításához vezető út egyes fázisait; a nevelési-, oktatási cél és feladat egyes mozzanatait; egyes megjelölt tanulók szemeltartását; az óra szerkezeti felépítését, az óra időbeosztását, stb.

Különösen alkalmas hallgatói tanításoknál a tanítás pozitív és negatív mozzanatainak azonnali felismertetésére. Pl.: az osztálytól való elszakadás; a rend, a fegyelem megbomlásának, okának megkeresésére; a rendet, fegyelmet igénylő hallgató tudatos eljárásainak, személyes adottságainak megfigyelésére; a helyesen kiválasztott gondolkoztató kérdések feljegyzésére; a rossz kérdések feljegyzésére és következményeinek megfigyelésére; a tanulók feleleteiben a hibák javítására, vagy azok elmulasztásának következményeire; az óra menetében jelentkező, előzetesen át nem gondolható problémákra való reagálásra; arra — hogyan, mit cselekedett volna a tanító jelölt helyzetében? Stb.

A hospitálást és óraelemzést vezető tanár és a hallgatóság ilyen kapcsolata mellett lényegesen könnyebb, sikerebb, eredményesebb lesz az óraelemzés már az első időszakban is. A hallgatók megfigyelési, értékelési, elemzési igénye és szintje a vezető

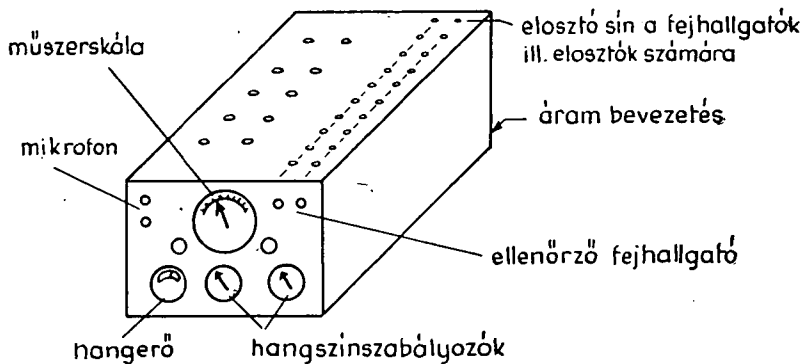
tanár tudásszintjének megfelelően állandóan és rövid idő alatt emelhető. Olyan lehetőséghez jut ezzel a technikai berendezéssel a tanár, amellyel a hospitálások és elemzések értéke 50, sőt 100%-ot is emelkedhet.

Tervem, hogy a berendezést még egy magnetofonkészülékkel egészítem ki, mely-lyel az óra egyes részei maradóan is rögzíthetők, elemzésnél megismételhetők.

Elgondolásom véleményem szerint szinte összegezi a külföldön alkalmazott költséges eddigi technikai berendezések előnyeit — irányíthatóság, a vezető tanár és hallgatóság azonnali szoros kapcsolata, megismételhetősége, egyes részek kiemelése. Sőt abban a vonatkozásban, hogy a hallgató az osztályteremben az események közvetlen szemlélője, élményszerűbbé válik számára az óralátogatás, többet nyújt részére a televíziós közvetítéssel, a filmes rögzítéssel szemben. (Analogia: meccsnézés pályán, és televízió keresztül.) Előnye anyagi vonatkozásban természetesen összehasonlíthatatlan.

Meggyőződésem, hogy elgondolásom — melynek kísérleti kipróbálása a jelen fél-évben folyik, és az eddigi eredmények kimagaslóak — lényegesen emeli hallgatóim óra megfigyelési, elemzési készségét, a tudatos, tudásra épülő tanári munkához szükséges szakmai, pszichológiai, logikai ismeretek szükségességét, segíti a tanulókkal való bánásmódban a szocialista emberréneveléshez, a tanár és diák új viszonyához vezető út kiformálásának jobb megismerését, az eddiginél jobban támogatja új módszerek és eljárások átadását és átvevését.

Kísérleti elgondolásaim teljességéről a félév végén részletesen beszámolok. A berendezés vázlatos rajza:

Az erősítő hordozható, fogantyúval ellátott fadobozban van. A mikrofon, fejhallga-tók és vezetékek számára még egy doboz szolgál. Az összegyűjtött fejhallgatók elfekvő szertári anyagot jelentettek.

FELHASZNÁLT ANYAG:

Drien Károly: Modern technikai eszközök jelentősége a pedagógiai kutatásban.

Holics László: Audio-vizuális eszközök jelentősége a tanárképzésben.

A fenti előadások a Szegedi Nyári Egyetemen 1964-ben hangzottak el.

Veidner János
főiskolai adjunktus